

SPEECH PARTIJVOORZITTER J.J.M. HELGERS, GEHOUDEN OP HET
CDA-CONGRES D.D. 4 FEBRUARI 1995 IN DE JAARBEURS TE
UTRECHT

Dames en Heren, CDA leden,

U heeft een nieuwe voorzitter. U heeft mij het vertrouwen gegeven om ons CDA te vernieuwen. Ik ben daar blij om en ik heb er zin in. Zin van ons CDA die partij te maken in het hart van de samenleving.

Een samenleving die bij de recente watersnood haar saamhorigheid heeft laten zien. Wij mogen dankbaar zijn dat er geen slachtoffers zijn gevallen. Dankbaar dat tot op heden geen grote dijkdoorbraken hebben plaatsgevonden. Dankbaar aan al die lokale bestuurders, waaronder veel CDA-ers, die hun werk zo goed gedaan hebben. Dankbaar en blij ben ik omdat ik hier in de zaal zoveel CDA-ers zie uit de getroffen gebieden. Uit Limburg en Gelderland met name. Blij U hier te mogen begroeten!

Drie maanden geleden werd ik door de Partijraad kandidaat gesteld. Ik vertrok toen uit deze zelfde zaal met de boodschap dat ik zou beginnen met luisteren. Luisteren naar onze gewone leden en kiezers. Dat was hard nodig en geluisterd heb ik. Geluisterd naar wat onze leden belangrijk vinden.

Een voorzitter moet echter niet alleen maar luisteren. Een voorzitter moet ook voorzitten. Hij moet een eigen visie hebben en leiding willen geven.

Ik ga U nu vertellen wat ik gehoord heb. Ik ga U vertellen wat ik daar zelf van vind. Drie maanden geleden kreeg ik van onze jongeren namens het CDJA een stel extra grote oren mee. Grote oren om goed te kunnen luisteren. Ik heb ze gebruikt die grote oren, maar nu geef ik ze terug. Niet omdat luisteren niet meer nodig zou zijn, maar omdat een CDA-voorzitter ook moet spreken.

Wat heb ik gehoord en wat vind ik daarvan.

Het CDA is een goede bestuurderspartij. Een partij die praat over bestuurlijke thema's in bestuurdersjargon.

We praten over VINEX, BON, NMP, WGR en medefinancieringsorganisaties. Op zichzelf is daar niks mis mee. Maar daar praat U thuis niet over. U praat thuis over heel andere dingen. U praat over criminaliteit, sociale zekerheid, asielzoekers, werkgelegenheid en gezondheidszorg.

En dan de taal. Dat Binnenhofs. Een voorbeeld. Het gaat over onderwijs, dan weet U dat vast.

"De volgende elementen zullen daarbij een plaats moeten krijgen: de begrippen variëteit in de hogere opleidingen en de daaruit voortvloeiende differentiatie tussen de opleidingen die gemeengoed zijn geworden, de behoefte aan selectiviteit in combinatie met meer variëteit, het eigen-meesterschap van de instellingen van hoger onderwijs waarvan gebleken is dat het een goede en solide basis biedt voor onderwijs van een degelijke kwaliteit en ten slotte de succesvolle afstemming die tussen ons hoger onderwijs en dat van de ons omringende landen ontwikkeld is". Een stukje uit een zin van 83 woorden. Zonder punt!

Dat Binnenhofsvakjargon niet alleen een CDA probleem is blijkt wel uit het feit dat deze zin uit de regeringsverklaring van Kok komt. Dit paarse kabinet kan er blijkbaar ook wat van. Toen Kok in augustus deze zin uit zijn regeringsverklaring voorlas, wist natuurlijk nog niemand wat hij eigenlijk bedoelde. Inmiddels weten we dat wel. Blijkbaar heeft zijn onderwijsminister Ritzen hier op proberen te schrijven dat de studenten en hun ouders 500 gulden collegegeld extra moeten gaan betalen. Een zin van 83 woorden! Weet U dat de Tien Geboden minder dan 100 woorden telt! Verdeeld over 10 zinnen ook nog. En reken maar dat die woorden helder zijn.

Ik heb geluisterd. En ik vind dat er volop kansen zijn voor ons CDA. Volop! Maar dan moeten we wel op een paar zaken letten.

Voor mij de belangrijkste zijn dat we zullen moeten praten over herkenbare thema's, in herkenbare taal en met herkenbare kandidaten.

Herkenbare thema's zijn die zaken waar U thuis ook over praat. Dat zijn de onderwerpen die op een verjaardag meteen na de koffie en taart besproken worden. Daar is niets mis mee. Soms lijkt het wel alsof politici zich schamen om over die onderwerpen te praten. Is dat populistisch zoals je wel hoort? Welnee, dat is democratie: luisteren naar wat mensen bezighoudt. En dan geen zinnen opschrijven die zo verhullend zijn dat niemand ze begrijpt. Onze kiezers hebben er gewoon recht op hebben dat hun politici zich bezig houden met hun onderwerpen. Gekozenen mogen het zich niet veroorloven om de problemen van hun kiezers als niet relevant aan de kant te schuiven. Als onze kiezers thuis praten over criminaliteit, sociale zekerheid en asielzoekers, dan moeten die onderwerpen ook hoog op de politieke agenda worden gezet. Over stadsprovincies praten mensen thuis een stuk minder. Dat kan ik U garanderen. Gewoon doen wat nodig is.

Criminaliteit is zo'n herkenbaar thema. Het is verbazend hoe 'paars' met dit thema omgaat. Weet U het nog?

Inbraken bij justitie, gestolen informatie, inijkoperaties, criminelen die telefoons aftappen, criminelen die politie observatieteams volgen, het bedreigen en intimideren van justitie personeel. De helaas onontkoombare constatering dat ook in Nederland criminele bendes rondzwerven. De mafia in de polder. Wat levert zo'n sfeertekening aan regeringsbeleid op?

In Nederland het volgende:

1. Een geruststellende reactie van de minister van Justitie. "Het valt allemaal best mee. We moeten niet overdrijven hoor. We zijn hier wel in Nederland".
2. De politie wordt in het beklagdenbankje gezet. De misdadiger als slachtoffer beschouwd. De wereld op z'n kop!
3. Kamerleden van de paarse fracties tonen zich 'geschokt' door de politiepraktijken.

Kamerleden geschokt? De burgers zijn 'geschokt'! Geschokt door de reacties van sommige kamerfracties.

De politiek heeft de politie met ontoereikende opsporingsregels opgezadeld. Het boekje dat de politie te buiten zou gaan, is vaak een leeg boekje. Tja, dan doe je natuurlijk al snel dingen die er niet in staan. Hoe kun je in een tijd van computer en fax nou boeven vangen met regels uit de tijd van trekschuit en postkoets. En toen onze CDA-er Hirsch Ballin probeerde deze verouderde regelgeving aan te passen, welke partijen protesteerden toen tegen de identificatieplicht, tegen het accepteren van DNA als wettig bewijsmiddel, tegen het gebruik van richtmicrofoons, tegen de mogelijkheden om vormfouten te herstellen? Natuurlijk moet de rechterlijke macht de opsporingsmethoden van het openbaar ministerie kunnen controleren en toetsen. Geen enkele discussie over mogelijk. Maar ik ben bezorgd over de inijkoperaties van criminelen bij Justitie, dan de inijkoperaties van de politie bij criminelen.

Een parlementaire enquête over dit onderwerp is dan ook volstrekt overbodig. Het CDA heeft zich in deze zaak bij de meerderheid van de andere partijen moeten neerleggen. Allicht. Maar deze parlementaire enquête dreigt alleen tijdverlies op te leveren. Het is de verantwoordelijkheid van de regering ervoor te zorgen dat de politie tijdig de noodzakelijke bevoegdheden krijgt. Om dat te doen heb je geen enquête commissie nodig, maar politiek lef en twee A4-tjes. Regering heb dat politieke lef maar en doe je werk, dan kan de politie haar werk ook doen. Misdaadbestrijding is een kerntaak van de overheid. Doen wat nodig is. Doen wat nodig is betekent niet weglopen voor omstreden thema's.

Zo'n thema is de vraag over de toestroom van asielzoekers. Hoe kan de huidige instroom worden ingedamd. Je kunt de problemen van Iran niet in Nederland oplossen. Die van Algerije niet en die van Liberia niet. Zeker niet als dat vaker economische dan politieke problemen zijn.

Je kunt niet 3/4 van de wereldproblemen in Nederland oplossen. We zouden dat in ons hart graag willen, maar in de werkelijkheid kan dat niet. Er is een einde aan de mogelijkheden binnen Nederland. Honderden miljoenen mensen gaan gebukt onder armoede en onrechtvaardigheid. Maar je kunt de problemen van die miljoenen mensen niet oplossen door ze op te nemen in Breda, Heereveen, Purmerend of Maarssen. En ik zeg dat zonder enige vreugde, maar wel met overtuiging.

De vraag is hoe we deze erkenning moeten vertalen in nieuw politiek beleid. Dat is een uitdaging die het CDA oppakt. Zo'n oplossing is in elk geval niet het legaliseren van illegalen. Het is toch vreemd dat we met z'n allen afspraken in wetten vastleggen en vervolgens zeggen: 'als je de wet maar lang genoeg overtreed, geldt deze wet voor jou niet meer'. U hoort het goed: "Als je de wet maar langer dan 6 jaar overtreedt zonder gepakt te worden, zal ik over mijn hart strijken". Ik ben vandaag aan mijn laatste dag als gevangenisdirecteur bezig. Ik zal u de suggesties besparen die dit royale gebaar van deze regering opleverde bij mensen die wel gestraft werden voor het overtreden van de wet. Laat ik het voor de herkenbaarheid wat dichterbij huis houden. U hebt zes jaar lang uw omroepbijdrage niet betaald. Via spotjes met knikkerende ogen van Postbus 51 stelt de regering U bovendien uitgebreid op de hoogte over de consequenties daarvan. De bel gaat. Inderdaad, U heeft pech. De gevreesde controleur kijk- en luistergelden. U hangt! Maar daar komt de reddende cavalerie. U kunt nl. aantonen dat U al langer dan 6 jaar uw omroepbijdrage niet betaald! U kunt rekeningen laten zien waaruit blijkt dat U al langer dan 6 jaar lid van de VARA bent! Ahhhh...! U bent gered. Als U immers langer dan 6 jaar niet gepakt bent, heeft U van deze regering niets meer te vrezen!

Natuurlijk mag er individueel worden getoetst. De wijsheid om daar verstandig mee om te gaan, de menselijke kant mee te laten wegen, die bestaat. Maar dan wel een correcte individuele toetsing, die onmogelijk honderden per jaar zou kunnen raken. Dat is nl. geen individuele toetsing, maar collectieve overtreding van je eigen regels. Consequentie is niet alleen een grote aanzuigende werking op al die andere vertwijfelde mensen op weg naar West Europa. Nog belangrijker is misschien het verlies aan geloofwaardigheid bij al die andere gewone Nederlanders. Al die gewone Nederlanders die wel vinden dat regels nageleefd moeten worden. Regels rondom illegaliteit net zo goed als het betalen van je wegenbelasting, niet zwartrijden in de trein, je parkeermeter vullen en de APK keuring van je auto. Daar geldt ook geen 6 jaren termijn. Doen wat nodig is. Niet weglopen bij moeilijke en omstreden thema's.

Doen wat nodig is. Doen wat nodig is, betekent ook niet meelopen met de waan van de dag. De nieuwste waan van deze neo-liberale regering is 'de markt'. De 'vrije markt' wel te verstaan! CDA-ers, dat absolute neo-liberale geloof in de vrije markt dat kennen we toch ergens van. Dat komt ons CDA-ers toch bekend voor. Weet u het weer. Honderd jaar geleden, eind 19e eeuw. Zo rond 1890. De periode waarin onze Christen Democratie zich als politieke beweging vormde. De liberale regenten hadden het heft stevig in handen. In een golf van nieuwe mogelijkheden en uitvindingen deed zich een verandering van het wereldbeeld voor. Een wereldbeeld waarvan de techniek de grenzen leek te bepalen. En of het nou verlichte liberale regenten waren, of conservatieve liberale regenten, het absolute geloof in de werking van de vrije markt en techniek was er bij beiden. In die tijd ontstonden de christelijke partijen. De eerste grote, massale emancipatiepartijen in Nederland, waren geen socialistische partijen, maar Christelijke partijen! Er is immers meer in het leven dan alleen werken en consumeren. De mens is meer dan een factor in de produktiekosten of een onderdeel van de afzetmarkt. De markt is normloos. De vrije economische markt kent geen menselijke maat. De vrije markt geeft namelijk niet om mensen. De sociale kwestie diende zich aan! De mensen dreigden te worden gereduceerd tot economische objecten. Sociale ellende en harde armoede waren een paar van de gevolgen.

Ik herhaal: De eerste grote massale emancipatiepartijen in Nederland waren Christelijke partijen! Wij weten allemaal hoe belangrijk de Christen-Democratie sindsdien bijgedragen heeft aan de emancipatie van al diegenen die niet zo snel mee konden. Zorg voor degenen die buiten de boot dreigden te vallen. Hoewel de Christen Democraten natuurlijk niet alleen hieraan hebben bijgedragen. En onder erkenning van de voordelen van een vrije economie, werd gestreden voor goed onderwijs, sociale voorzieningen, opkomen voor de waarde van het gezin.

Nu claimt het liberalisme opnieuw, vooral in zijn woordvoerder Bolkestein, het primaat. En dames en heren CDA-ers, het is aan ons Christen Democraten om het antwoord te geven.

Opnieuw leven we in een tijd van grote veranderingen in ons wereldbeeld. Opnieuw lijkt een golf van autonome technische ontwikkelingen de grenzen te bepalen. De globalisering is onstuitbaar. De wereld is een groot dorp geworden. De communicatietechnologie laat ons de aardbeving in Japan even snel zien als onze eigen watersnood. We maken kennis met nieuwe en vreemde culturen, andere normen en waarden. Ook economisch bestaan er geen grenzen meer. Arbeid wordt, afhankelijk van de kosten, over heel de wereld naar de goedkoopste landen verschoven.

Er is een gigantische 'nieuwe ruimte' ontstaan. Een onbegrensde 'nieuwe ruimte' in zowel cultureel, moreel als economisch opzicht.

Het liberale antwoord op deze ontwikkeling lijkt te zijn: alles wat kan moet ook. Het liberale credo is "moet toch kunnen". Onderwerp alle activiteiten aan de tucht van de vrije markt. Als je internationaal mee wilt concurreren moet je arbeidsvoorwaarden flexibiliseren. Je moet een samenleving hebben die helemaal gericht is op maximale economische opbrengst. 24 uur per dag, 7 dagen per week produceren en consumeren. Niks geen belemmeringen. Alleen het belang van de heilige vrije markt economie. En de stuurloze sociaal-democraten laten zich meeslepen onder het vaandel van tolerantie.

Maar ik zie ook andere dingen. Schaduwkanten. Economische groei zonder banengroei. Burgers die gedesorienteerd raken door de keuzemogelijkheden in deze onbegrensde nieuwe ruimte. Mensen die de weg kwijt raken, onzeker worden.

Ik zie een nieuwe sociale kwestie ontstaan! De nieuwe keuzes die de techniek ons geeft bieden kansen. Jazeker. Maar die kansen zijn wel ongelijk verdeeld.

Ik zie mensen uit de boot vallen. Een nieuwe groep van mensen die niet mee kan. Een nieuwe groep van maatschappelijk verstotenen. Mensen in een armoede val. In de derde generatie werkloze families, allochtonen, ongeschoolde langdurig werklozen, kinderen die wel zijn opgegroeid maar nooit opgevoed. Opgegroeid in volkomen ontwrichtte samenlevingsverbanding. Opgegroeid zonder echte zorg en hechting. Ook een nieuwe groep analfabeten. Analfabeten die de aansluiting met de nieuwe techniek gemist hebben. Die geen toegang hebben tot internet. Die een computer een onbegrijpelijk eng ding zijn blijven vinden. Het spoor in hun ziektekostenverzekeringen al lang kwijt zijn na de zoveelste wijziging. Gemarginaliseerden in onze vrije 'groeimarkt'.

Kent U uit uw geschiedenisboekjes van vroeger nog dat plaatje? Een klein meisje dat haar vader uit het cafe probeert weg te trekken. Daaronder de tekst; "Ach vaderlief, toe drink niet meer". Een roerend plaatje van de tijdgeest honderd jaar geleden. Alhoewel honderd jaar geleden?? Dit plaatje zou toch moeiteloos veranderd kunnen worden in een tekening met als onderschrift niet langer de tekst "Ach vaderlief, toe drink niet meer", maar "Ach zoonlief, toe spuit niet meer". We maken zo'n zoet tekeningtje niet meer tegenwoordig, maar een confronterend affiche: 'cocaine, de witte sloper'. Geen Bond tot zedelijke verheffing meer, geen blauwe knoop, maar CAD en RIAGG. De landloper van toen is de drugsverslaafde dakloze van nu. De onbegrensde nieuwe keuzes zijn namelijk leuk als je jong bent, hoog opgeleid, rijk en gezond. De burger bepaalt zelf hoe hij zijn leven inricht.

De overheid is hierbij hooguit neutraal en voorwaardenscheppend. Ik noem het maar een soort 'blijf van mijn lijf burgerschap'. Een leuke houding als je kunt kiezen tussen leuke dingen. Als keuze een luxe probleem is. Ik bedoel dat overigens echt dat kiezen dan leuk is. Deze tijd, onze tijd, biedt echt ongekende mogelijkheden. Daar neem ik geen afstand van. Ik waardeer en koester de nieuwe individuele mogelijkheden van onze tijd!

Maar wat als er een 'vlekje' op je zit? Of komt? Als je oud bent of ziek wordt. Geen briljante leerling bent. Aangewezen op hulp of ondersteuning van anderen. Dan heb je niks aan een overheid die zegt: "het is je eigen keuze om ziek of arm te zijn. Ik respecteer die keuze en bemoei me niet met de individuele burger. Mij past terughoudendheid. De vrije markt economie verdraagt geen belemmeringen". Een keuze voor een dergelijke overheidsrol is niet vrijblijvend maar onverschillig.

Mischien is een ontwikkeling als internationalisering van de arbeid: het kunnen verschuiven van arbeid en werkgelegenheid naar goedkope landen; misschien is die wel leuk voor werkgevers. Alleen voor werkgevers en een bovenlaag die internationaal georiënteerd is. Leuk voor een sociale groep die voluit kan genieten van deze internationale kansen. Mischien is het helemaal wel niet zo leuk voor veel andere werknemers. Werknemers die, op straffe van mogelijk baanverlies, geconfronteerd worden met de roep om flexibilisering van hun arbeidsvoorwaarden. Onregelmatige werktijden, nauwelijks rechtsbescherming en veel verhuizen. De vrije markt economie heeft immers geen boodschap aan zoiets als de wens om kinderen op te laten groeien in een stabiele leefomgeving. Geen boodschap aan het belang van sociale verbanden. Sociale verbanden die tijd vragen. Tijd en energie van mensen om stabiele sociale relaties op te bouwen en te onderhouden. Tijd om zorg en aandacht aan andere mensen te kunnen besteden. Waarom zou je? En die sociale verbanden zijn zo belangrijk zoals we nu nog kunnen zien. Tienduizenden geëvacueerden die zonder problemen bij familie en vrienden ondergebracht worden. Honderden boeren die hun stallen beschikbaar stellen voor het vee van gevluchte collega's. Hulp uit persoonlijke betrokkenheid kan nooit helemaal vervangen worden door betaalde hulp.

Voor de liberalen is het individu het eindpunt van alles. Voor ons Christen Democraten is het individu geen eindpunt, maar vertrekpunt. Als een liberaal een huis bouwt van individuele stenen zal hij de losse stenen stapelen. De optelsom van al die individuele belangen is immers het gemeenschappelijke belang. Bij de eerste de beste storm stort dat huis echter in. Er hoort namelijk cement tussen die stenen te zitten. Cement dat het huis stevigheid geeft. Welnu dat cement zit in het CDA. Dat is de bijbelse boodschap. Dat is het cement zonder welke de sociale verbanden, de sociale cohesie, zonder welke een samenleving geen stand houdt.

Een overheid moet zorgen dat dat cement tussen die stenen komt en blijft! Dat er geen betonrot in dat cement komt. De overheid moet normstellend durven optreden. Niet de overtuiging huldigen "alles wat kan dat moet ook kunnen", maar de vraag durven stellen: "wat voor type samenleving willen wij eigenlijk"? Het woord samenleving zegt het al. Een samenleving betekent samen leven. Een samenleving zonder samen te leven bestaat niet. Je moet dingen samen doen. De individuele mens is geen eindpunt maar vertrekpunt. $1 + 1$ is niet alleen twee. $1 + 1$ is samen! CDA-ers, wij gaan die uitdaging samen aan. Zoals we deze uitdaging eerder zijn aangegaan. Het CDA is de partij van de samenleving. Een partij met hart voor individuele mensen, maar ook met hart voor wat mensen samen willen delen. Ons CDA: een partij in het hart van mensen, in het hart van de samenleving, en dus in het hart van de politiek, want politiek is een kwestie van hoofd en hart!